

Пригодій А.В.,
к. пед. н., доцент кафедри
професійної освіти та безпеки життєдіяльності
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Костюченко І.П.,
магістрант ННІ професійної освіти та технологій
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ УЧНІВ ЗПТО

Головний принцип нової парадигми освіти полягає у свідомому формуванні духовних цінностей та потреб, у постійній самоосвіті, вмінні вчитися самостійно впродовж усього життя.

Необхідність орієнтувати навчальний процес на формування готовності особистості до постійно мінливих запитів суспільства, до співробітництва з іншими людьми, до прийняття рішень та відстоювання власної думки вже не викликає сумнівів. Тому сьогодні не так важлива сума набутих знань у тій чи іншій галузі, як уміння працювати з інформацією, самостійно вдосконалювати наявні знання та вміння, якщо необхідно, здобувати нові. У зв'язку з цим процес пізнання має ґрунтуватися на комунікативних технологіях навчання. Саме спілкування є механізмом комунікативного освітнього процесу. Завдяки спілкуванню людина пізнає, розвивається, виховується та навчається. «Будь-яке спілкування, – пише Т.В. Калініченко, – має на меті ту чи іншу спрямовану зміну його об'єкта в смисловому полі реципієнта» [1].

Спілкування – процес чи процеси, які здійснюються всередині певної соціальної спільності – групи, колективу, суспільства загалом, процеси, за своєю сутністю не міжіндивідуальні, а соціальні [2]. Спілкування – те, що забезпечує колективну діяльність. Спілкування є механізмом комунікативного освітнього процесу.

Комунікативний підхід передбачає створення особливого простору взаємодії суб'єктів діяльності, у якому кожен активно залучається до колективного пошуку істини, висловлює, аргументує свою думку, шанобливо відстоює свою точку зору, формулює взаємоприйнятну думку [3].

Роль і значення комунікативних технологій в процесі підготовки майбутніх фахівців висвітлено в працях вітчизняних науковців Н. Ашиток, Л. Бірюк, М. Васильєвої, Н. Волкової, О. Загородної, К. Ковальнової, О. Краєвської, Т. Пушкар та інших.

На думку науковців, комунікативні технології передбачають таку організацію навчального процесу, коли за рахунок активного включення учнів у процес пошуку істини підвищуються інтенсивність та ефективність навчального процесу.

Відповідно до робіт К.В. Ковальнової виділимо ознаки комунікативної технології навчання:

- метою є становлення та розвиток людини;
- у змісті виділяються такі аспекти: пізнавальний (знання про предмет вивчення); розвиваючий (здібності); виховний (моральність); навчальний (володіння вмінням спілкуватися);
- освітній процес будується як модель реального спілкування. Учень самостійно організує пізнавальну діяльність, у процесі якої саморозвивається;
- діяльність учня мотивується з позицій внутрішніх потреб;
- постійне вирішення завдань реального спілкування стимулює мовленнєву активність;
- система взаємовідносин педагог-учень, учень-учень;
- варіативність вправ, методів навчання, умов;
- проблемна організація навчання [4].

Під технологією розумітимемо «суворо наукове проектування та точне відтворення гарантуючих успіх педагогічних дій» [5].

О.М. Пехота визначає педагогічну технологію як «сукупність засобів та методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, що дозволяють успішно реалізувати поставлені освітні цілі» [5].

Отже, педагогічна діяльність представляє собою певну технологію, яка реалізується в комунікативному процесі (спілкування). Педагогічна діяльність в закладі професійно-технічної освіти в процесі професійного навчання виступає як спеціально організована етапна комунікативна діяльність суб'єкта (педагогічного працівника), спрямована на реалізацію поставлених дидактичних цілей. Тобто комунікативна діяльність педагогічного працівника відповідно до етапів навчального процесу здобуває специфічних ознак на кожному з них і може бути представленою як технологічний процес.

Комунікативні технології в навчанні учнів закладу професійно-технічної освіти – це професійно-орієнтовні технології вибору педагогом стратегії спілкування і взаємодії з учнями в навчальному процесі з метою встановлення взаємовідносин, які сприяють забезпеченню ефективності навчання і формуванню готовності учнів до виконання професійних функцій завдяки виробленню соціального і професійного комунікативного досвіду.

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити наступні комунікативні технології професійного навчання учнів закладів професійно-технічної освіти:

1. Комунікативно-мотиваційні технології, метою яких є сприяння швидкому включенню учнів у навчально-пізнавальну і навчально-виробничу діяльність, стимулювання інтересу учнів до інформації і до процесу навчання, створення комфортних умов для активної участі учнів у процесі навчання. До таких технологій відносимо: створення ситуацій успіху та психологічної підтримки під час комунікації; фасилітативні технології; мотиваційні тренінги.

2. Комунікативно-інформаційні технології, метою яких є сприяння оптимальності і ефективності інформування учнів і передачі їм нових знань педагогами. До цього виду комунікативних технологій, що використовуються в

навчанні учнів закладу професійно-технічної освіти, відносимо: діалогічно-дискусійні і технології проблемного навчання.

3. Комуникативно-професійні технології, метою яких є забезпечення засвоєння теоретичних положень та оволодіння практичним використанням матеріалу, що впливають на професіоналізацію учнів, формують інтерес та позитивну мотивацію стосовно навчання за допомогою використання інтерактивних методів залучення учнів до опанування навчального матеріалу. До комуникативно-професійних технологій відносимо: технології моделювання і вирішення квазіпрофесійних ситуацій; виконання вправ; ігрові технології (рольові, ділові ігри).

4. Комуникативно-контрольні технології, метою яких є виявлення результатів професійного навчання та забезпечення зворотного зв'язку від учня до викладача, майстра виробничого навчання. Найбільш поширеним способом виступає усне опитування, практична перевірка та технологія рефлексії, процес усвідомлення суб'єктом навчання своєї діяльності.

Отже, можна зробити висновок – комуникативна технологія представляє собою поетапний процес залучення учасників до активного обміну інформацією під час спеціально організованої взаємодії, що ґрунтується на встановленні взаємовідносин між ними. Комуникативна технологія в професійному навчанні учнів є соціально спрямованою; професійно орієнтованою; інтерактивною. Комуникативні технології відіграють провідну роль у професійному навчанні, виконуючи функцію забезпечення мотиваційної спрямованості учнів на опанування соціального досвіду і досвіду професійної діяльності, створення теоретичної бази для виконання соціальних і професійних функцій; практичне відпрацювання, закріплення, удосконалення практичних умінь.

Список використаних джерел:

1. Калініченко Т.В. Комуникативні процеси в педагогічній діяльності: метод. реком. до занять [для студ. інж.-пед. спец.]. Х.: УПА, 2010. 56 с.
2. Бутенко Н.Ю. Комуникативна майстерність викладача: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2005. 336 с.

3. Ашиток Н. Комуникативна компетентність педагога. *Молодь і ринок*. 2015. № 6 (125). С. 10-13.
4. Ковальова К.В. Комуникативна компетентність інженерів-аграрників: сутність та структурні компоненти. *Педагогічні науки: зб. наук. пр.* 2013. Вип. 113. С. 99-106.
5. Пехота О.М. Технології педагогічної освіти: мета, зміст, особливості застосування в сучасних умовах. *Науковий вісник Миколаївського нац. ун-ту імені В.О. Сухомлинського*. Сер.: Педагогічні науки. 2013. Вип. 40. С. 26-31.